

Psykologtidsskriftet tar selvkritikk

«Plagiatkontrollen» er ikke drittjournalistikk. Men vi beklager deler av fremstillingen.

TEKST

Bjørnar Olsen

PUBLISERT 5. mai 2015

Presseetikk

EN TAKK TIL Arne Holte for å bringe kritikken av «Plagiatkontrollen» – publisert i årets januarutgave – ut i offentligheten. For har vi ikke gjort arbeidet vårt godt nok, skal vi selvsagt kritiseres – både i egne spalter, eller hvis ikke det er nok, ved å bruke Pressens Faglige Utvalg som klageinstans. Og like selvsagt, har vi ikke gjort en god nok jobb, skal vi beklage. Men noen entydig beklagelse kan jeg ikke gi Holte, selv om det er sider ved både form, fremstilling og fremgangsmåte som kan kritiseres.

Null plagiat

Den redaksjonelle ideen bak saken var ganske enkelt: hvor sikre er vi på at fagbidragene vi publiserer, er originalbidrag? Innledningsavsnittet i «Plagiatkontrollen» oppsummerer journalistenes funn: 1) de fant ikke ett eneste eksempel på plagiat, 2) de fant noen eksempler på tekstlikhet mellom tekster av samme forfatter, og 3) det er gode argumenter for at dette kan være eksempler på god forskningsformidling. At det ikke finnes ett eksempel på plagiat, gjentas fem ganger i Aktuelt-saken. Det samme fremheves i første avsnitt av min leder i samme utgave, og det skrives to ganger i spalten «Derfor» av journalistene bak saken. Og når Morgenbladet refererer saken, er det nettopp det som trekkes frem: Psykologtidsskriftet fant ingen eksempler på plagiat.

Fremstilling

Når Holte likevel opplever at han henges ut for plagiat, kan det ikke skyldes teksten alene. Han peker selv på elementer som dramaturgi, kontekstualisering, innramming og layout. Når både Holte og andre leser saken som en anklage om plagiat og juks, er det klart at vår fremstilling ikke er god nok. Noen eksempler på grep som kan diskuteres, er: 1) Vi illustrerte saken med skjermdumper som viser grad av tekstlikhet. Her tok vi ikke nok høyde for at visualiseringen kanskje ville oppleves som en illustrasjon av og en anklage om plagiat. 2) Vi tok med en faktaboks om psykologer og juks. Denne omhandler en type juks som ligger langt på utsiden av temaene vi behandler i den

løpende teksten, og burde vært tatt ut. 3) Vi burde vært tydeligere på tekstens to spor: Et spor som forteller at metoden vi har brukt, ikke finner ett eksempel på plagiat, og et spor som drøfter forholdet mellom originalitet og forskernes soleklare rett til gjenbruk av egne tekster så lenge dette skjer på en avklart måte. 4) Vi brukte begrepet plagiatsjekkverktøy. Selv om det ofte omtales som dette, ville det i vår sammenheng vært bedre å bruke betegnelsen tekstgjenkjenningsprogram, for slik å understreke ytterligere at treffene ikke er i nærheten av å være et plagiat.

«Det er sider ved både form, fremstilling og fremgangsmåte som kan kritiseres»

Redaksjonelle valg av denne typen har tydeligvis bidratt til å gjøre landskapet vi beskrev, unødig uryddig, og kan dermed ha bidratt til en opplevelse av plagiatanklager. Det beklager vi.

Kontakt og fremgangsmåte

Holte trekker også frem kontakten med Psykologtidsskriftet underveis. Han har helt rett i at han gjorde journalistene oppmerksom på at det var avklart med daværende redaktør at de kunne ta utgangspunkt i en allerede publisert tekst – noe vi vet er riktig. Samtidig skrev Holte at han ikke ønsket å siteres i denne sammenhengen. Dette ønsket om ikke å bidra til saken ble respektert, også fordi medforfatter Randi Talseth ga det vi opplevde som et avklarende, ryddig svar: «Dette er en villet handling for å få en artikkel inn i flere publikasjoner. Det vil være feil å kalle det plagiat, ettersom det er samme argumentasjon som benyttes bevisst.»

Likevel, burde ikke Psykologtidsskriftet fulgt opp både Holte og andre som ikke ville uttale seg enda en gang, for å opplyse om at de ville bli navngitt? Og burde ikke også redaktøren vært kontaktet for å bekrefte Holtes fortelling, selv om Holte selv ikke ville bidra og selv om vi mente at svaret fra Talseth var klart nok? Også her er det grunnlag for selvkritikk. For kanskje ville det vært en bedre løsning å kontakte personene og informere dem om at eksempelet ville bli tatt inn i denne saken, selv om det prinsipielt er slik at journalister må kunne skrive om saker også der hvor kildene ikke ønsker å uttale seg.

Oppklaringer

Holte skriver at vi ikke har fått med oss at også andre av hans bidrag i Psykologtidsskriftet baserer seg på stoff som har vært publisert andre steder. Det skyldes ganske enkelt at vi kun sjekket bidrag publisert i seksjonen «Vitenskap og psykologi». Hans andre bidrag i denne seksjonen ga ikke utslag i tekstgjenkjenningsprogrammet; de andre tekstene – som da trolig baserer seg på gjenbruk av egne tekster – er publisert i en seksjon om forskningsformidling, og inngår dermed ikke i kildegrunnet. Men også her – og denne kritikken retter seg også mot

redaksjonen – burde leseren ha blitt gjort oppmerksom på hvilke originalkilder som ligger til grunn for teksten. Dette handler om å gi «due credits» til originalpublikasjonene.

Holte har ellers rett i at også bidraget i Dagbladet var skrevet i tospann med Randi Talseth, ikke av Holte alene, slik det sto i vår tekst. Det skyldes at tekstgjenkjenningsverktøyet fant artikkelen på Dagbladet.no, og her er han feilaktig oppført som eneforfatter.

Holte har også rett i at Monica Martinussen ikke er medlem av Granskingsutvalget – Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning, slik det sto i vår tekst. Psykologtidsskriftet har vært i kontakt med Granskingsutvalget, og de opplyser at Martinussen feilaktig var oppført som medlem på deres hjemmesider til inntil nylig. Vi beklager at vi videreformidlet denne feilen.

Ikke best, men heller ikke dritt

Valgene som ble gjort underveis, er altså ikke alltid de beste, og kan diskuteres. På et senere tidspunkt vil vi også publisere en metoderapport, slik at alle får et bedre grunnlag for å kikke oss i kortene. Selv om vi tar kritikk på fremstilling og fremgangsmåte, er det vår plikt både å kvalitetssikre forskningsartikler og andre artikler som kommer på trykk hos oss. Det er ikke drittjournalistikk å sjekke artikler for plagiat. Heller ikke å undersøke om våre redaksjonelle rutiner er gode nok. Det er synd at vår dekning gjør at Holte går ut døren, med den er ikke lukket fra vår side, og han er mer enn velkommen tilbake til våre spalter.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 52, nummer 5, 2015, side

TEKST

Bjørnar Olsen, Sjefredaktør